

© Photo by Shane Leonard

Стивен Кінг — шалено популярний американський письменник, і майже кожний його твір стає світовим бестселером. Його справедливо називають Королем жахів і Продавцем страхів — тому що мало хто вміє лякати так, як він. Кажуть, янось психіатри наполегливо рекомендували йому пройти курс лікування. «Навіщо? Я і так лікуюся. А потім продаю вам свої страхи», — з усмішкою відповів Кінг.

Бестселер «The New York Times», який не втрачає своєї популярності

Оскаронсна екранізація з Томом Генксом

Пол Еджкомб — колишній наглядач федеральної в'язниці штату Луїзіана «Холодна гора», а нині — мешканець будинку для літніх людей. Більш ніж півстоліття тому він скоїв те, чого досі не може собі вибачити. І тягар минулого знову й знову повертає його до 1932 року. Тоді до блоку Е, в якому утримували засуджених до смертної кари злочинців, прибули «новенькі». Серед тих, на кого чекала сумнозвісна Зелена миля — останній шлях, що проходить засуджений до місця страти, — був Джон Коффі. Його визнали винним у зґвалтуванні та вбивстві двох сестер-близнючок Кори й Неті Деттерик. Поволі Пол усвідомив, що цей незграбний велетень, який скидався на сумирну дитину, не може бути монстром-убивцею. Але як врятувати того, хто вже ступив на Зелену милю?

Один із найбільш захопливих романів Кінга.

— USA Today —

Цей роман — справжня літературна подія.

— Entertainment Weekly —

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4301-9

9 786171 1243019

С Т І В Е Н
К І Н Г
З Е Л Е Н А М И Л Я

С Т І В Е Н
К І Н Г

С Т І В Е Н
К І Н Г

З Е Л Е Н А М И Л Я

СТІВЕН
КІНГ

**STEPHEN
KING**

THE GREEN MILE

A NOVEL

СТІВЕН
КІНГ

ЗЕЛЕНА МИЛЯ

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2018 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

УДК 821.111(73)
К41

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
King S. *The Green Mile* : A Novel / Stephen King. —
London : Orion, 2005. — 480 p.

Переклад з англійської *Олени Любенко*

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

Літературно-художнє видання

КІНГ Стівен
Зелена миля

Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*

Редактор *Є. І. Доценко*

Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*

Технічний редактор *В. Г. Євлахов*

Коректор *М. М. Куценко*

Підписано до друку 16.11.2017. Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 22,68. Наклад 6000 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а. E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61052, м. Харків, вул. Різдявня, 11.

Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.

www.globus-book.com

-
- © Stephen King, 1996
  - © Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2018
  - © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2018

ISBN 978-617-12-4301-9

ISBN 978-0-7528-6433-4 (англ.)

ВСТУП

У мене періодично бувають напади безсоння (людей, що читали хроніку пригод Ральфа Робертса¹, цей факт нітрохи не здивує), тож для тих ночей, коли сон мене вперто не бере, я намагаюся тримати напохваті якусь історійку. Я розповідаю їх собі, коли лежу в темряві, записую подумки так само, як писав би на машинці чи текстовому процесорі: часто повертаюся, замінюю слова, додаю думки, витираю підрядні речення, складаю діалоги. Щоночі, перш ніж забутись сном, я починаю спочатку й просуваюся трохи далі, ніж напередодні. На п'яту чи шосту ніч я вже зазвичай маю в голові чималі кавалки прози, вивчені напам'ять. На перший погляд, це трохи божевільно, проте насправді заспокоює... а як спосіб згаяти час, то й узагалі дасть неабиякої фори підрахунку овець.

Історії ці врешті-решт зношуються, так само, як книжка, перечитана десятки разів. («Викинь це й купи собі нове, Стівене, — бувало, радила мені мати, кинувши роздратований погляд на мій улюблений комікс чи книжку в паперовій обкладинці. — Це вже пошарпане ганчір'я».) Отоді настає час шукати нову історію, і під час чергового кола без сну я лежу й сподіваюся, що вона скоро вигулькне, бо безсонні години — то довгі години.

1992-го чи 93-го я трудився над казкою на ніч, що називалася «Обман зору». Йшлося в ній про чоловіка, засудженого на смерть, чорношкірого велетня, який із наближенням

---

¹ Персонаж роману Стівена Кінга «Безсоння». (Тут і далі прим. перекл.)

дати виконання вироку раптом починає впритул цікавитися всілякими фокусами й жонглюванням. Оповідь мала йти від першої особи, старого тюремного «активіста»¹, який пхав свій візок із книжками в'язничними корпусами, а ще продавав цигарки, різний дріб'язок і маленькі цікавинки на зразок тоніка для волосся й літачків із воскованого паперу. Наприкінці оповідки, перед самою його стратою, я хотів, щоб велетенський в'язень, Люк Коффі, показав фокус із самозникненням.

Ідея була добра, але щось мені в тій історії муляло. Я й так до неї підходив, і сяк, сотню різних способів перепробував, але все одно було щось не те. Приписав оповідачу ручну мишу, що каталася верхи на його візку, думав, це допоможе, але не допомогло. Найкращий там був початок: «Це сталося 1932 року, коли тюрма штату ще була в Еванс-Нотчі... й електричний стілець там, звісно, був теж. Ув'язнені звали його Старим Іскруном». Мені здавалося, що це добре, а все інше — ні. Нарешті я покинув Люка Коффі та його зникомі монетки на користь оповідки про планету, де люди чомусь перетворювалися на канібалів, коли дощило... і вона мені досі в кайф, тому руки геть, чуєте?

А потім, десь за півтора року, ідея зі смертником повернулася до мене, тільки вже під іншим кутом — а що, подумав я, коли цей здоровань буде якимсь цілителем, а не фокусником-початківцем, — простаком, засудженим до смерті за вбивства, яких він не тільки не скоював, а навпаки — намагався вбитих оживити?

Та історія була надто гарна, щоб прокручувати в голові перед сном, хоч я й почав її в темряві — відродив перший абзац майже слово в слово, а перший розділ розповів подумки, перш ніж засісти за писання. Оповідач замість активіста став наглядачем камер смертників, Люк Коффі

---

¹ В'язень, що користується довірою адміністрації та виконує різні доручення.

перетворився на Джона Коффі (знімаючи капелюха перед Вільямом Фолкнером, чия Христова фігура — Джо Крістмас), а миша стала... ну, Містером Джинглзом.

Оповідка була добра, я це від самого початку знав, але писати її було надзвичайно важко. У моєму житті відбувалися інші події, з якими було наче легше (одна з них — сценарій для міні-серіалу «Сяйво»), і за «Зелену милю» я тримався кінчиками пальців. Відчуття було таке, наче створюю світ майже з нуля, бо я практично нічого не знав про життя в камерах смертників на крайньому Півдні в часи Великої депресії. Зарадити цьому, звісно, можна було — узявшись збирати інформацію, але я подумав, що це може вбити крихке відчуття дива, яке я відкрив у своїй оповіді. Якась частка мого ества від самого початку знала, що насправді мені потрібна була не реальність, а міф. Тож я наполегливо простував далі, накопичував слова й сподівався іскри, розпалу, осяяння, будь-якого різновиду банального чуда.

Диво прийшло факсом від Ральфа Вічінанзи, мого агента з продажу авторських прав за кордон, який порозмовляв із британським видавцем про форму роману в частинах, яку експлуатував століття тому Чарльз Діккенс. Ральф запитав — поблажливим тоном людини, яка не вірить у те, що ідея буде плідною, — чи не цікавить мене нагода випробувати перо в такому. Чорт, я аж підскочив. Ухопився руками й ногами. Бо миттю зрозумів, що, погодившись на такий проект, ніде не дінуся й муситиму закінчити «Зелену милю». Отож, почувавшись римським солдатом, який підпалює міст через Рубікон, я зателефонував Ральфові й попросив його укласти угоду. Він уклав, решту ви знаєте. Джон Коффі, Пол Еджкомб, Брутал Говелл, Персі Ветмор... — усі вони перебрали на себе владу і вдихнули в цю історію життя. Це було невимовно круто.

«Зелену милю» зустріли з таким магічним ентузіазмом, якого я ніколи не сподівався; власне, я вважав, що

з комерційного погляду вона може виявитися провальною. Відгуки читачів були чудові, і цього разу їм вторували майже всі критики. Гадаю, значну частку популярності цієї книжки зумовили проникливі поради моєї дружини, а комерційним успіхом великою мірою завдячую сумлінній праці людей у видавництві «Datton Signet».

Однак сам досвід писання був моїм, і лише моїм. Я працював, як каторжний, намагаючись вкласти в божевільний видавничий графік і водночас вибудувати книжку так, щоб кожна частина мала власну міні-кульмінацію, сподіваючись, що всі сюжетні лінії зійдуться, і знаючи, що інакше мене повісять. Раз чи два стало цікаво, чи Чарльз Дікенс у ті часи так само просто сподівався, що всі питання, порушені в сюжеті, розв'яжуться самі. Мені здається, так. На щастя для нього, Бог чимало зерна підсипав старенькому Чарльзу на ниві таланту.

Пам'ятаю, раз чи два я подумав, що засмічую землю позаду себе обурливими анахронізмами, але їх виявилось на диво небагато. Навіть той «гаряченький комікс» із моряком Попаєм та Олів Ойл був щирою правдою: одразу після публікації частини 6-ї хтось надіслав мені копію точно такого коміксу, виданого десь 1927 року. На одній пам'ятній смугі Вімпі шпільє Олів і водночас жере гамбургер. Чорт, людській уяві немає меж, правда?

Після успішної публікації «Зеленої милі» почалися обговорення, чи не видати її окремим романом. Друкування частинами для мене й деяких читачів було доволі накладним, бо ціна, як за зібрання в м'яких обкладинках, надто кусалася: близько дев'ятнадцяти доларів за всі шість випусків (якщо купувати в комісійній крамниці, то набагато дешевше). Тож коробковий набір ніколи не здавався ідеальним варіантом. А ця книжка, комерційне видання в паперовій обкладинці, доступне за більш розумною ціною, здавалася ідеальною. Отож, ось вона — практично без змін

після першої публікації (хоча той момент, де Персі Ветмор у гамівній сорочці піднімає руку, щоб стерти піт з обличчя, я все-таки виправив).

На певному етапі я хотів повністю її переглянути, перетворити на роман, яким вона не змогла стати в цьому форматі, й перевидати. Та доки той час не настав, досить і цього. Я тішуся, що так багато читачів уподобали цю книжку. І, ви знаєте, непогана казочка на ніч вийшла, врешті-решт.

Стівен Кінг
Бенгор, штат Мейн
6 лютого 1997 року

ПЕРЕДМОВА. ЛИСТ

27 жовтня 1995 року

Дорогий Постійний читачу!

Життя — примхлива річ. Історія, що починається в цій маленькій книжечці, існує в такому вигляді завдяки випадковій ремарці агента з продажу нерухомості, якого я ніколи не бачив на власні очі. Це сталося рік тому, на Лонг-Айленді. Ральф Вічінанза, мій давній друг і бізнес-партнер (він переважно продає права на іноземні публікації моїх книжок і оповідань), щойно орендував там будинок. Ріелтор зауважив, що будинок «наче зійшов зі сторінок роману Чарльза Діккенса».

Та ремарка все не йшла Ральфу з голови, коли він запросив до себе першого гостя, британського видавця Малкольма Едвардса. Він повторив її Едвардсу, і вони розбалакалися про Діккенса. Едвардс згадав, що багато своїх романів Діккенс публікував частинами: або як вкладення в журнали, або окремо, книжечками (це слово, книжка-менша-за-середню, завжди озивалося в мені відчуттям камерності й дружньої приязні). Деякі романи, додав Едвардс, було насправді написано й переглянуто вже напередодні публікації; романістом, який явно не боявся дедлайнів, — ось ким був Чарльз Діккенс.

Діккенсові романи з продовженням були шалено популярні; власне, їхня популярність була така величезна, що один із них спричинив трагедію в Балтиморі. Великий

гурт фанатів Діккенса скупчився на пристані, очікуючи прибуття англійського судна з примірниками останньої частини «Крамниці старожитностей» на борту. Історія мовить, що кілька нездалих читачів у тисняві попадали у воду й потопилися.

Не думаю, що Малкольм чи Ральф хотіли, аби хтось утопився, але їм було цікаво, що буде, якщо перенести формат серійної публікації в сучасні умови. Тієї миті жоден із них не здавав собі справи, що таке вже траплялося (насправді під сонцем немає нічого нового) принаймні двічі. Том Вулф опублікував першу чернетку свого роману «Багаття марнославства» в журналі «Роллінг Стоун», а Майкл Макдавелл («Амулет», «Позолочені голки», «Елементали» і сценарій фільму «Бітлджус») надрукував роман «Чорна вода» частинами в паперових обкладинках. Той роман — горор про південну сімейку з не надто приємною фамільною рисою (вони перетворювались на алігаторів) — був не найкращим твором Макдавелла, але все одно мав чималий попит і приніс успіх видавництву «Ейвон Букс».

Двоє чоловіків і далі розмірковували над тим, якими можуть бути наслідки, якщо автор популярних романів спробує видати роман у частинах, книжечками — маленькими пейпербеками¹, які можна продавати по фунту-два в Британії чи, може, по три долари в Америці (де більшість пейпербеків нині продають по 6,99 чи 7,99 долара). Такий письменник, як Стівен Кінг, міг би успішно повернути такий експеримент, сказав Малкольм, і на тому розмова перейшла до інших тем.

Ральф практично забув про цю ідею, але вона повернулася до нього восени 1995 року після відвідин Франкфуртського книжкового ярмарку, міжнародної галузевої виставки, де кожен день — ніби вирішальна битва для таких, як

---

¹ Слово походить від англ. *paperback* — книжка в паперовій обкладинці.

Ральф. Він привіз мені задум втілення роману в частинах/книжечках разом з іншими пропозиціями, більшість яких я автоматом відхилив.

Проте ідея книжечок не потрапила разом з іншими під автоматичний ніж. На відміну від інтерв'ю для японського «Плейбоя» чи туру «все включено» балтійськими республіками, вона розпалила в моїй уяві палахкотливу іскру. Я не вважаю себе сучасним Діккенсом — якщо такий письменник існує, то це, напевно, Джон Ірвінг чи Салман Рушді, — але я завжди любив історії, розказані епізодами. Це формат, на який я вперше натрапив у журналі «Сетедей Івнінг Пост», і він мені сподобався, бо в кінці кожного епізоду читач стає повноправним співавтором поряд із письменником — у вас є цілий тиждень на те, щоб вгадати, яким буде наступний вигин тіла змії. А також мені здавалося, що людина читає й переживає ці історії більш напружено, бо вони порційні. Ви не можете проковтнути книжку, навіть якщо вам дуже цього хочеться (а коли оповідка цікава, ви так і робите).

А що найкраще — вдома ми часто читали їх уголос: одного вечора мій брат Девід, іншого я, третього — мама, потім, знов по колу, брат. То була рідкісна нагода порадіти писаному твору так, як ми раділи фільмам, на які ходили в кіно, і телепрограмам («Сирицева шкіра», «Бонанца», «Шосе № 66»¹), які переглядали разом; вони були сімейною подією. І лише багато років потому я дізнався, що романи Діккенса були такою самою втіхою для тогочасних сімей, от тільки їхні співпереживання біля сімейного вогнища над долею Піп та Олівера й Девіда Коперфілда розтягувалися на роки, а не на кілька місяців (навіть найдовші серійники «Пост» рідко містили більше восьми випусків).

---

¹ «Сирицева шкіра» (англ. *Rawhide*), «Бонанца» (англ. *Bonanza*) — американські серіали-вестерни 1960-х років, «Шосе № 66» — пригодницький серіал.

Був у тій ідеї ще один момент, який мені особисто імпонував, принада, яку, підозрюю, може вповні оцінити лише автор саспенсу й моторошних оповідок: коли історію видають частинами, письменник здобуває над читачем владу, якою в іншому разі тішитися б не зміг: простіше кажучи, Постійний читачу, ти не зможеш прогортати наперед і підглянути, чим там усе закінчилося.

Досі пам'ятаю, як зайшов був у нашу вітальню, коли мені було дванадцять чи десь так, і побачив, як мама, сидючи у своєму улюбленому кріслі-гойдалці, підглядає в кінець пейпербеку Агати Крісті, тримаючи пальцем те місце, на якому зупинилася, на сторінці 50-й. Мене це шокувало, я так їй і сказав (не забувайте, мені було дванадцять, а в цьому віці хлопці тільки починають невиразно усвідомлювати своє всезнайство), бо ж читати детектив із кінця — це те саме, що виїсти білу речовину з середини печива «Орео», а самі печивка викинути. Мама розсміялася своїм прекрасним безжурним сміхом і відповіла, що, може, воно й так, але часом вона просто не здатна опиратися спокусі. Поняття «піддатися спокусі» було для мене вже не чужим; у мене й своїх спокус було повно, навіть у дванадцять. Але ось, нарешті, є цікаві ліки від тієї спокуси. Доки остання частина не з'явиться в книгарнях, ніхто не знатиме, чим закінчилася «Зелена мілья»... може, й зі мною включно.

Та мить, коли Ральф Вічінанза запропонував ідею роману в частинах (хоч він сам і не міг ніяк про це знати), була найсприятливішою для мене з психологічного погляду. Я виношував ідею оповідки на тему, до якої рано чи пізно мав дійти: електричний стілець. Старий Іскрун зачаровував мене відтоді, коли я вперше подивився фільм із Джеймсом Кегні¹, а перші розповіді про смертників, які я прочитав у житті (у книжці під назвою «Двадцять тисяч років у Сінг-Сінгу»

---

¹ «Янголи з брудними обличчями», фільм 1938 року.

авторства начальника тюрми Льюїса Е. Ловза), розпалили темний бік моєї уяви. Мені цікаво було, як воно — пройти ті останні сорок ярдів до електричного стільця, знаючи, що на ньому ти й помреш? Або, якщо вже на те пішло, що відчуває людина, яка мусить прив'язувати засудженого до страти... чи вмикати рубильник? Яку частку душі відбирає ця робота? Чи ще лячніше — якими рисами вона тебе нагородить?

Ці основоположні задуми я випробовував (завжди нерішуче) за останні двадцять-тридцять років по-різному. Я написав одну вдалу повість, де дія відбувається у в'язниці («Рита Гейворт і втеча з Шоушенку»), а потім уже наче й вирішив, що годі з мене, коли раптом вплив цей новий підхід до задуму. Мені він багато в чому подобався, але найбільше — за голос принципово порядного оповідача: скромний, чесний, можливо, трохи наївний, типово кінгівський оповідач, до нутра кісток. Отож я взявся до роботи, але боязко, раз у раз спиняючись. Більшу частину другого розділу було написано, коли над стадіоном Фенвей-Парк¹ задощило!

Коли подзвонив Ральф, я вже мав нотатник, заповнений сторінками «Зеленої милі», і усвідомлював, що пишу роман, тоді як мушу витратити час на те, щоб розчистити стіл для вже написаної книги («Безнадія» — скоро ти її побачиш, Постійний читачу). На тому роздоріжжі, до якого я підійшов із «Милею», звичайно є лише дві можливості вибору: відкласти книжку (і, ймовірно, більше ніколи за неї не братися) або покинути все й рвонути до фіналу.

Ральф запропонував можливу третю альтернативу: історію, яку слід писати так, як і читати, — випусками. Елемент канатоходіння в ній мені теж сподобався: не впраєшся із завданням, не дійдеш до кінця, і враз мільйони читачів завийуть на місяць, жадаючи твоєї крові. Ніхто

---

¹ Бейсбольний стадіон, де тренується і грає «Бостон Ред Сокс», улюблена бейсбольна команда Стівена Кінга.

не знає цього краще за мене, хіба що моя секретарка, Джуліанн Юглі; щотижня ми отримуємо десятки сердитих листів із вимогами наступної книжки з циклу «Темна вежа» (терпіння, послідовники Роланда, ще рік чи два, і ваше чекання скінчиться, обіцяю). В одному з таких листів лежав полароїдний знімок: плюшевий ведмедик, закутий у ланцюги, а біля нього — анонімка, вирізана з газетних заголовків і обкладинок журналів. «НЕГАЙНО ВИДАЙТЕ НАСТУПНУ КНИГУ ТЕМНОЇ ВЕЖІ, АБО ЦЕЙ ВЕДМІДЬ ПОМРЕ». Я повісив її на стіну в кабінеті, щоб нагадувала про мою відповідальність, а також про те, як це прекрасно, коли людям справді не байдуже (трохи) до витворів чиеїсь уяви.

У будь-якому разі я вирішив публікувати «Зелену милю» низкою книжечок у м'якій обкладинці, на манір дев'ятнадцятого століття, і сподіваюся, ти прочитаєш її та розкажеш мені, (а) чи сподобалась тобі ця історія, (б) чи сподобалась тобі нечасто вживана, проте досить-таки кумедна система доставки. Завдяки їй, безперечно, писання просувалося швидше, хоча на цю мить (дощового вечора в жовтні 1995 року) історія ще далека від завершення, навіть у вигляді чернетки, і розв'язка ще під сумнівом. Але не знати, чим усе закінчиться, — це ж складова всіх веселощів. На цьому етапі я їду крізь густий туман, втиснувши педаль газу в підлогу.

Але насамперед хочу сказати от що: якщо тобі бодай наполовину буде так цікаво читати цю книжку, як мені писати, то вважай, ми обоє у виграші. Насолоджуйся... а ще — чом би не почитати вголос, разом із другом? Хай там як, а це допоможе скоротати час до того, як на газетній розкладці чи в місцевій книгарні з'явиться наступний випуск.

А тимчасом шануйтеся й будьте добрими одне до одного.

Стівен Кінг

ЧАСТИНА ПЕРША

ДВІ МЕРТВІ ДІВЧИНКИ

1

Це сталося 1932 року, коли тюрма штату ще була в «Холодній горі». Електричний стілець там, звісно, був теж.

В'язні жартували над стільцем — так люди завжди глузують із тих страшних речей, від яких не вийде відкараскатись. Вони називали його Старим Іскруном і Великим Шаром. Сипали дотепами про рахунки за електрику і про те, як начальник тюрми Мурз готуватиме собі тієї осені вечерю на День подяки, бо його жінка, Мелінда, надто хвора, щоб стояти коло плити.

Але для тих, кому насправді світило на той стілець сідати, весь гумор із ситуації вивітрювався вмить. За час своєї служби в «Холодній горі» я головував на сімдесяти восьми страхах (цієї цифри я не сплутаю ніколи, пам'ятатиму й на смертному ложі) й думаю, що до більшості тих людей правда остаточно доходила тільки тоді, коли їхні щиколотки приковували ремнями до міцних ножищ «Старого Іскруна». Тієї миті на них сходило усвідомлення (видно було, як

воно холодним жахом підіймається в їхніх очах), що їхні ноги скінчили свою кар'єру. У них ще текла кров, м'язи досі були міцними, та все одно їм настав кінець; вони більше ніколи не протупцяють ще одну милю сільською місцевістю й не затанцюють із дівчиною на гоцанках у клуні. До клієнтів Старого Іскруна усвідомлення неминучості їхньої смерті приходило через щиколотки й підіймалося вище. Була ще чорна шовкова торбинка, яку надівали їм на голови після того, як вони договорювали свої белькотливі та здебільшого беззв'язні останні слова. Вважалося, що це задля них, але я завжди думав, що насправді це для нас: щоб ми не бачили того жаского припливу переляку в їхніх очах, коли вони усвідомлювали, що помруть із зігнутими коліньми.

У «Холодній горі» не було камери смертників. Був лише блок Е, окремих від інших чотирьох корпусів і приблизно на три чверті від них менший; цегляний, а не дерев'яний, під жахливим голим металевим дахом, що оком маячного хворого несамовито виблискував під літнім сонцем. Шість камер усередині, по три на кожному боці широкого центрального проходу, кожна майже вдвічі більша за камери в інших чотирьох корпусах. Усі — одиночні. Розкішне житло як на в'язницю (особливо в тридцяті роки), але його мешканці з радістю помінялися б на камеру в будь-якому з інших чотирьох блоків. Повірте, вони б помінялися.

За всі роки моєї служби головним наглядачем цього блоку жодного разу не траплялося так, щоб усі шість камер були зайняті одночасно, — дяка Богові за маленькі дива. Щонайбільше разом сходилося четверо, білих і чорних (у «Холодній горі» між ходячими мерццями сегрегації не чинили), і то був шматочок пекла. Одна була жінка, Беверлі Маккол. Чорна, як винувий туз, і прекрасна, як гріх, на який вам не стало духу наважитись. Вона шість років мирилася з тим, що чоловік її духопелить, але жодного зайвого дня не побажала терпіти, коли він плигнув у гречку. Того ж вечора, коли

дізналася, що він зраджує, вона стала в очікуванні безталанного Лестера Маккола, відомого своїм друзякам (а ще, напевно, коханці, зв'язок із якою був украй коротким) під прізвиськом Різун, на горішньому майданчику сходів, що вели до помешкання над його цирульнею. Вона дочекалася, коли він наполовину скине пальто, а тоді випустила його зрадливі кишки на двоколірні туфлі. Зробила це однією з Різунувих власних бритв. За дві ночі до того, як її мали всадити на Старого Іскруна, вона покликала мене у свою камеру й сказала, що до неї уві сні приходив африканський дух-батько. Він наказав їй зректись рабського імені й померти під прізвиськом вільної — Матуомі. Таке було її прохання: щоб смертний вирок їй зачитали на прізвисько Беверлі Матуомі. (А імені дух-батько їй чи то не назвав, чи то вона його не розчула.) Я сказав: «Так, згода, гаразд». Якщо за роки служби головним вертухаєм я чогось і навчився, то це без крайньої потреби ніколи не відмовляти страченцям. Хоча у випадку Беверлі Матуомі це погоди не робило. Наступного дня близько третьої по обіді зателефонував губернатор і повідомив про пом'якшення її вироку — Беверлі перевели в пенітенціарний заклад для жінок «Трав'яниста долина». Сама пенітенція, і нуль потенції, жартували ми в ті часи. І, скажу я вам, я був дуже радий, що крутленька дупця Бев поверне ліворуч, а не праворуч, коли опиниться поряд зі столом чергового.

За тридцять п'ять років чи десь так (не менше тридцяти п'яти минуло, напевно) я побачив це ім'я на сторінці некрологів у газеті, під фотографією чорношкірої жінки з худорлявим обличчям, обрамленим хмарою сивого волосся, в окулярах зі стразами в кутиках. То була Беверлі. Останні десять років вона прожила на волі, повідомляв некролог, і практично власними силами рятувала бібліотеку маленького містечка Рейнз-Фоллз. Також вона вчителювала в недільній школі, і в тій тихій глушині її дуже любили. «БІБЛІОТЕКАРКА ПОМЕРЛА ВІД СЕРЦЕВОГО НАПАДУ» — таким був заго-

ловок. А під ним дрібнішим шрифтом, ледве не запізнілою думкою: «Більше двадцяти років відсиділа у в'язниці». Лише очі, широко розплющені, несамовиті за скельцями окулярів зі стразами в кутиках, були ті самі. Очі жінки, яка навіть у сімдесят із гаком років без вагань би витягла бритву із синього слоїка з дезінфекційним розчином, якби потреба видалася нагальною. Убивцю ви впізнаєте, навіть коли вона доживає віку старенькою бібліотекаркою в сонному малому містечку. Принаймні, якщо стільки ж часу проведете, наглядаючи за вбивцями, як я. Лише одного разу я засумнівався в слушності своєї роботи. Мабуть, тому я зараз і пишу ці рядки.

Широкий коридор посередині блока Е був застелений лінолеумом кольору прив'язлого лайма, а тому те, що в інших в'язницях називали Останньою милею, у «Холодній горі» звалося Зеленою милею. Вона простягалася на шістдесят довгих кроків із півдня на північ, з ближнього до дальнього кінця. На південному кінці була гамівна кімната. На північному — Т-подібна розвилка. Поворот ліворуч означав життя — якщо можна так назвати те, що відбувалося на запеченому під сонцем подвір'ї для прогулянок; а для багатьох то й було життя; багато хто роками так жив, без помітної шкоди для себе. Злодії, підпалювачі й гвалтівники — усі походжали, чесали язиками й повертали свої маленькі обладки.

Однак поворот праворуч — цей був інакший. Спершу ви потрапляли в мій кабінет, де килим був також зелений (я все збирався його поміняти, та так руки й не дійшли), проминали мій письмовий стіл, обрамлений американським прапором зліва й прапором штату справа. На дальньому боці кабінету було двоє дверей. Одні вели в маленький ватерклозет, яким користувалися ми з наглядачами блока Е (а часом і сам начальник Мурз); інші ж відчинялися в приміщення, що нагадувало великий сарай для зберігання сільськогосподарських знарядь. Там усе й закінчувалося, коли ви проходили Зеленою милею.

Дверцята ті були маленькі. Мені, щоб пройти, доводилося пригинати голову, а Джон Коффі, той і поготів мусив присісти та протиснутися навприсядки. Ви потрапляли на невеличкий майданчик, потім спускалися трьома бетонними сходинками на дощану долівку. Убога кімната без опалення, під металевим дахом, таким самим, що й на корпусі, до якого прилягала. Узимку там стояла така холоднеча, що видно було, як парує віддих, а влітку мучила нестерпна задуха. Коли страчували Елмера Манфреда (в липні чи серпні 30-го це було, здається), у нас знепритомніли дев'ятеро свідків.

На дальньому боці сараю — знову — було життя. Інструменти (усі замкнені в ящиках і хрест-навхрест перев'язані ланцюгами, наче карабіни, а не лопати й мотики), сухий крам, мішки з насінням для весняної сівби на тюремних городах, коробки туалетного паперу, палети, навантажені порожніми заготовками для тюремної майстерні, де виготовляли номерні знаки... навіть пакети з вапном для розмітки бейсбольного діаманта й футбольної сітки — в'язні грали на так званому Вигоні, і осінніх пообідь у «Холодній горі» чекали з великим нетерпінням.

Праворуч — ще раз — смерть. Старий Іскрун власною персоною височів на дощаній платформі в південно-східному кутку комори: могутні дубові ноги, широкі дубові бильця, що всотали в себе піт жаху безлічі людей в останні хвилини їхніх життів, і металевий шолом, що зазвичай висів собі недбало на спинці крісла, наче шапочка якогось дітиська-робота в коміксі про Бака Роджерса. З нього виходив електричний шнур і крізь ущільнену дірку зникав у шлакобетонній стіні поза кріслом. Трохи збоку стояло оцинковане бляшане відро. Якби ви зазирали всередину, то побачили б кружальце губки, вирізане за розміром металевого шолома. Перед стратою його вимочували в соляному розчині, щоб краще проводило прямий струм, який біг через дріт, крізь губку й потрапляв у мозок приреченого.

2

1932-й був роком Джона Коффі. Подобиці мали зберегтися в газетах. Вони й досі там є для тих, хто завдасть собі клопоту пошукати, — у кого сил більше, ніж в одного дуже старого дідугана, який тихо доживає віку в джорджійському притулку для літніх. Як зараз пам'ятаю, осінь була спекотна. А коли по правді, то дуже спекотна. Жовтень майже як серпень, і начальникова дружина Мелінда на якийсь час лягла в індіанольську лікарню. Тієї осені я страждав від найгіршої інфекції сечових шляхів за все своє життя. Не такої важкої, щоб мене самого прикути до лікарняного ліжка, але досить сильної, щоб я мріяв померти щоразу, коли відливав. То була осінь Делакура, миршавого напівголомозого французика з мишею, тією, що прийшла влітку й уміла виконувати потішний трюк із котушкою. Але головню то була осінь, коли Джон Коффі прийшов у блок Е, засуджений до смерті за звалтування й убивство близнючок Деттерик.

Кожної зміни у блоці працювало четверо-п'ятеро наглядачів, але серед них було багато «літунів». Дін Стентон, Гаррі Тервіллігер і Брутус Говелл (його прозивали «Бруталом», але жартома, він би й мухи не скривдив, якби не довелося) — всі вони вже повмирали, і Персі Ветмор теж — от хто насправді був брутальним... не кажучи вже про те, що дурним. Персі не було чого робити в блоці Е, де бидляча вдача була зайвою, а часом і небезпечною, але, як родича губернатора за шлюбом, його тримали на роботі.

Персі Ветмор і був тим наглядачем, який провів Джона Коффі у блок, вигукуючи буцім традиційне «Мрець іде! Ось іде мрець!»

Жарко було, як біля воріт пекла, хоч жовтень — це осінь. Двері, що вели на прогулянкове подвір'я, відчинилися, впускаючи досередини потік осяйного світла й найкремезнішого чоловіка з усіх бачених мною в житті (крім хіба що кількох

баскетболістів, яких показують по телевізору в «Ресурсній» цього дому для заблукалих слин'ків, де я опинився наприкінці життя). Він був закутий у ланцюги: вони оповивали йому руки й діжкаподібні груди; на ногах бряжчали кайдани, ланцюг між ними пересипався каскадом монет, тягнучись по лаймовому лінолеуму між камерами. Персі Ветмор ішов з одного боку від нього, худорлявий коротун Гаррі Тервіллігер — з іншого, і разом вони були наче діти, що ведуть полоненого ведмеда. Навіть Брутус Говелл — і той поряд із Коффі здавався підлітком, а в Бруталі було понад шість футів зросту, і плечі він мав широчезні, як той нападник в американському футболі, який грав у команді УШЛ¹, доки не провалився на іспитах і не вилетів додому, в гори.

Джон Коффі був чорним, як і більшість чоловіків, що приходили ненадовго до нас у блок Е, щоб умерти на колінах у Старого Іскруна, і височенним — шість футів і вісім дюймів². Однак гнучким, як телебаскетболісти, його не назвеш — широкий у плечах і з глибокою грудною кліткою, оброслий м'язами, куди не кинь оком. Йому видали найбільші джинси, які тільки знайшлися на складі, і все одно манжети штанів доходили йому тільки до середини пучкуватих, укритих шрами литок. Сорочка відкривалася нижче грудей, а рукава закінчувалися десь на середині ліктів. Кепку він тримав у велетенській ручищі, але то було й на краще; на його лисій коричнево-червоній кулястій голові вона б скидалася на капелюшок мавпи катеринщика, тільки синій, а не червоний. Вигляд у Коффі був такий, наче він порве ланцюги, що його стримували, так само легко, як ви б розірвали стрічки на різдвяному подарунку, та коли б ви подивилися йому в обличчя, то зрозуміли б, що нічого подібного він не утне. Воно було не тупим (хоча так вважав Персі; міне зовсім небагато часу,

---

¹ Університет штату Луїзіана.

² 207 см.

і Персі почне кликати його ідьюотом), а розгубленим. Велетень усе розглядався навколо, наче не міг розібрати, де це він опинився. А може, навіть збагнути, хто він такий. Перше, про що я подумав, — він схожий на чорношкірого Самсона... тільки після того, як Даліла поголила йому голову, зробивши її гладенькою, мов її зрадлива ручка, і забрала в нього все найцікавіше.

— Мрець іде! — трубно просурмив Персі, тягнучи людину-ведмедя за наручник, немов справді вірив, що може його зрушити, якщо раптом Коффі вирішить, що сам він іти більше не хоче. Гаррі не сказав нічого, тільки подивився збентежено. — Мрець...

— Та годі тобі вже, — увірвав його я, сидячи на ліжку в камері, де мав оселитися Коффі. Я знав, що його ведуть, звісно. Зайшов, щоб привітати й узяти над ним нагляд, але я навіть не підозрював про його справдешні габарити, аж доки не побачив на власні очі. Персі нагородив мене поглядом, у якому ясно читалося, що всі вони знають, яке я мудило (усі, крім цього великого опудалища, ясний пень, яке тільки й знало, як гвалтувати й мордувати малих дівчаток), але змовчав.

Утрюх вони стали перед дверима камери, розсунутими на рейках. Я кивнув до Гаррі, й той сказав:

— Начальнику, ти точно хочеш там з ним бути?

Нечасто мені доводилося чути в голосі Гаррі Тервіллігера нервові нотки — він стояв зі мною пліч-о-пліч під час тюремних заколотів шість чи сім років тому й ні на мить не завагався, навіть коли поповзли чутки, що в когось із в'язнів може бути зброя. Але тієї миті Гаррі помітно нервувався.

— Здорованю, в мене будуть із тобою неприємності? — спитав я, сидячи на ліжку й щосили напускаючи на себе бравий вигляд (той уретрит, про який я вже згадував, розгулявся ще не так сильно, як згодом, та все одно за відчуттями то була далеко не прогулянка на пляжі, можете мені повірити).

Коффі звільна хитнув головою — вліво, вправо, знову до центру. Коли його очі зупинилися на мені, їх погляд більше не відривався.

В одній руці Гаррі тримав планшетку з паперами на Коффі.
— Дай йому, — розпорядився я. — Вклади в руку.

Гаррі так і зробив. А великий бовван узяв, повільно, як сновίδα.

— А зараз принеси мені, здорованю, — наказав я, і Коффі поніс, дзеленькаючи ланцюгами. Тільки щоб увійти до камери, йому довелося пригнути голову.

Я подивився на нього знизу вгору, для того, аби пере-свідчитись, що його зріст — це факт, а не оптична ілюзія. Але все було насправді — шість футів вісім дюймів. Його вагу записали як двісті вісімдесят, але, по-моєму, цифра була лише приблизною; у ньому було триста двадцять, а може, й усі триста п'ятдесят фунтів. У полі «Шрами й особливі прикмети» друкованими літерами рукою Магнуссона, старого активіста на реєстрації, було виведено одне слово: «БАГАЦЬКО».

Я підвів погляд. Коффі, човгаючи ногами, відійшов трохи вбік, і мені тепер було видно Гаррі — він стояв на протилежному боці коридору перед камерою Делакура (на момент прибуття Коффі француз був єдиним іншим ув'язненим у нашому блоці). Дел був хирлявим лисіючим чоловічком із вічно стривоженим лицем бухгалтера, який знає, що розтрату вже зовсім скоро викриють. Ручна миша сиділа в нього на плечі.

Персі Ветмор прихилився до одвірка камери, яка щойно стала камерою Джона Коффі. Він витяг свій пекановий кий із саморобного чохла, в якому його носив, і постукував собі по долоні. Так робить людина, коли має забавку, якою їй кортить гратися. І раптом мені стало нестерпно від того, що він поряд. Може, причиною цього була неприродна спека, а може, інфекція сечових шляхів розігрівала мені пах

і через це під фланелевою білизною свербіло так, що я ледве тримався; а може, дошкуляло знаття про те, що штат прислав мені чорношкірого за-п'ять-хвилин-ідіота, щоб я його стратив, а в Персі помітно чухалися рученята від бажання їх до новоприбулого прикласти. Ймовірно, усе це зійшлося до купи. Хай там що, ненадовго мене геть перестали турбувати його зв'язки в політиці.

— Персі, — сказав я. — Там лазарет переносять.

— Білл Додж тим усім керує.

— Я знаю. Іди допоможи йому.

— Це не моя робота, — огризнувся Персі. — Моя робота — оце мугирило.

«Мугирило» — фірмове кумедне слівце, яким Персі називав здорованів, суміш «мугиря» і «здоровила». Високі люди його бісили. Персі не був худорлявим, як Гаррі Тервіллігер, але він був коротуном. Півник-задирака, з тих, що люблять уплутуватися в бійки, особливо коли розподіл сил на їхню користь. І дуже пишався своїм волоссям. Руки так і тяглися себе пригладжувати.

— Тоді ти свою роботу виконав, — сказав я. — Переходь до лазарету.

Персі відкопив нижню губу. Білл Додж і його люди переносили коробки й стоси простирадл, навіть ліжка тягали; весь лазарет переїжджав у нову каркасну будівлю на західному боці тюрми. Робота в спеку, підйом вантажів. Персі Ветмор не хотів бути причетним ні до того, ні до іншого.

— Їм вистачає рук, — не здавався він.

— Тоді йди покомандуй, — підвищив голос я. Гаррі скривив гримасу, але я не звернув уваги. Якщо губернатор накаже начальнику Мурзу мене звільнити за те, що не те пір'ячко скуйовдив, то кого Гел Мурз поставить на моє місце? Персі? Не смішіть. — Мені, Персі, зовсім не цікаво, що ти робитимеш. Ти, головне, зроби так, щоб я тебе тут не бачив.

Спершу я подумав, що зараз він упреться рогом і будуть справжні проблеми з Коффі, який стовбичив на місці, наче найбільший у світі зупинений годинник. Та потім Персі загнав кийка в саморобний чохол (дурна клята данина його марнославству) і з гордовитим виглядом покрокував коридором. Я не пам'ятаю, хто з наглядачів того дня сидів за столом чергового (підозрюю, що один з «літунів»), але Персі, мабуть, не сподобалось, як той на нього глянув, бо він прогарчав: «Ану прибери цю хрінову посмішку, бо я з тебе її приберу», — коли проходив повз стіл. Забряжчали ключі, з прогулянкового подвір'я на мить увірвалося досередини вибухове гаряче сяйво сонця, і Персі Ветмор зник, принаймні на якийсь час. Миша Делакура, посіпаючи вусиками-ниточками, перебігла з одного плеча французика на інше.

— Містере Джинглз, тихо бути, — сказав Делакура, і мишка зупинилася на його лівому плечі, наче зрозуміла слова. — Просто дуже тихо бути, анічичирк.

Слово «анічичирк», промовлене з мелодійним кейдженським акцентом Делакура, вийшло екзотичним та іншомовним — «анітчичир».

— Деле, іди лягай, — різко наказав я. — Відпочинь собі. Не твоє це діло теж.

Він послухався мене. Делакура згвалтував молоденьку дівчину й убив її, а потім скинув тіло за квартирним будинком, де вона жила, покропив вугільною нафтою й підпалив, десь у надрах сплутаної свідомості надіючись позбутися доказів злочину. Але вогонь перекинувся на сам будинок, охопив його весь, і загинули ще шестеро людей, а серед них — двоє дітей. Інших злочинів за ним не водилося, тож тепер то був лише сумирний чоловічок зі стривоженим обличчям, лисою маківкою й довгим сплутаним волоссям, що розсипалося ззаду на комірці його сорочки. Він трохи посидить на Старому Іскруні, й Іскрун його прикінчить... але те, що підштовхнуло до скоєння того жахливого злочину,

вже покинуло чоловіка, і тепер він лежав на своєму ліжку, дивлячись, як маленький співкамерник бігає попискуючи по його долонях. У якомусь розумінні це було найгірше; Старий Іскрун ніколи не спалював того, що сиділо в них усередині, та й ліки, які їм вводять у ці дні, те «щось» не присипляють. Воно покидає тіло, перескакує на когось іншого, а нам залишає вбивати порожні оболонки, вже й без того не надто живі.

Я знову звернув свою увагу на велетня.

— Якщо я дозволю Гаррі зняти з тебе ці пута, ти будеш слухняним?

Коффі кивнув. Його кивок був подібним до його заперечного хитання головою: вниз, догори, знову в центр. Дивні очі подивилися на мене. В них плавав спокій, але не такий, якому я напевне міг би довіряти. Я пальцем поманив Гаррі, той підійшов і відімкнув ланцюги. Страху він не виказував, навіть коли став навколішки між товстелезними ногами-стовбурами Коффі, щоб відімкнути кайдани на ногах, і від цього мені трохи полегшало. Нервувався Гаррі через Персі, а чуйці Гаррі я довіряв. Я довіряв чуйці всіх своїх людей у блоці Е. Всіх, крім Персі.

У мене була заготовка невеличкої промови, яку я завжди виголошував перед новенькими в блоці, але перед Коффі я вагався, бо він здавався таким аномальним, і річ була не лише у зрості.

Коли Гаррі відступив назад (під час усієї церемонії відмикання Коффі залишався незворушним, спокійним, як першерон¹), я підвів погляд на свого нового підопічного, постукав по планшетці великим пальцем і сказав:

— Здорованю, ти можеш говорити?

— Так, начальнику, я говорити можу. — Голос у нього був глибоким і тихо гуркотів у грудях. Він нагадував мені

---

¹ Французька порода коней-вагозовів.

щойно відлагоджений двигун трактора. Коффі не розтягував слова на південний манір — казав «я», а не «йааа», — проте була в його мові якась південність речень, яку я помітив тільки згодом. Так, неначе він був з Півдня, але не за походженням. Він говорив не як неписьменний, але й не як освічений. Його мова, як і багато інших рис, була загадкою. Але найбільше мене турбували очі — та сумирна відстороненість у них, неначе він плавав десь далеко-далеко звідти.

— Тебе звати Джон Коффі.

— Так, начальнику. Як напій, тільки пишеться інакше.

— То ти навчений грамоти? Писати й читати вмієш?

— Лиш ім'я своє, начальнику, — спокійно відказав він.

Зітхнувши, я виголосив йому скорочену версію заготовленої промови. Я вже вирішив, що проблем він не створюватиме. Щодо цього я одночасно мав рацію й помилявся.

— Мене звати Пол Еджкомб, — відрекомендувався я. — Я головний у блоці Е. Головний вертухай. Коли чогось від мене хочеш, поклич мене на ім'я. Якщо мене нема, гукай цього чоловіка — це Гаррі Тервіллігер. Або можеш покликати містера Стентона чи містера Говелла. Ти це розумієш?

Коффі кивнув.

— Та тільки не сподівайся отримати бажане, якщо ми вирішимо, що тобі це не треба. Тут тобі не готель. Тямиш?

І знову він кивнув.

— У нас тут тихо, здорованю. Не так, як у решті тюрми. Тут лише ти й Делакруа. Працювати тобі не доведеться, просто сидітимеш. Тобі дають шанс про все подумати. — Забагато часу, як на більшість із них, але вголос я цього не сказав. — Буває, ми вмикаємо радіо, якщо все в порядку. Любиш радіо?

Коффі кивнув, але з сумнівом — так, наче не знав, що воно таке, те радіо. Згодом я дізнався, що, в принципі, так і було; Коффі впізнавав речі, коли їх бачив, але в проміжках про них забував. Персонажів мильної радіоопери «Наша

дівчинка Неділя»¹ він знав, але його спогади про те, що вони робили в останній серії, були дуже розмиті.

— Якщо будеш слухняний, то їстимеш за розкладом, ніколи не побачиш ізсередини одиночної камери в кінці коридору й не муситимеш носити полотняну сорочку, яка застібається на всі гудзики на спині. З четвертої до шостої щодня тебе випускатимуть погуляти на подвір'я, крім субот, бо по суботах решта населення тюрми грає у прапорбол². Відвідувачів до тебе пускатимуть у неділю по обіді, якщо в тебе є кому відвідувати. Є такі, Коффі?

Він хитнув головою.

— Нікого нема, начальника, — сказав він.

— Ну, тоді твій адвокат.

— Він показав мені спину. Його мені й так позичили. Навряд чи він знайде дорогу сюди, в гори.

Я подивився на нього уважно, не розуміючи, жартує він чи серйозно говорить. Але схоже було, що не жартував. А я насправді й не чекав іншого. Апеляції були не для таких, як Джон Коффі, особливо в ті часи; їх на день приводили в суд, а потім світ забував про них, доки в газеті не проскакувала коротенька замітка про те, що один парубок прийняв близько півночі дозу електрики. Але чоловіка, в якого є дружина, діти чи друзі й він сподівається зустрічі з ними в неділю по обіді, легше контролювати, якщо ти очікуєш проблем. Утім, цього разу проблем не було, на щастя. Бо він був таким колосом, трясця йому.

Я трохи посовався на ліжку, потім вирішив, що треба встати — так унизу буде комфортніше. Тож я встав. Коффі шанобливо відступив на кілька кроків назад і склав руки перед собою.

---

¹ «Our Gal Sunday» — радіосеріал, який транслювався з 1937 по 1959 рік; мильна опера про сироту з Колорадо, яка виходить заміж за британського аристократа.

² Різновид американського футболу, в якому замість штовхати суперника потрібно його тягти за прапорець, причеплений до паска.

— Перебування тут може стати легким чи важким, здорованню. Все залежить тільки від тебе. Я маю тобі сказати, що ти можеш полегшити роботу нам усім, бо врешті-решт усе закінчується однаково. Ми будемо ставитися до тебе так, як ти цього заслуговуватимеш. У тебе є запитання?

— А ви світло перед сном не вимикаєте? — випалив він так швидко, наче тільки й чекав, коли підвернеться нагода.

Я кліпнув на нього. Новоприбулі до блока Е вже ставили мені силу-силенну дивних запитань (один навіть поцікавився, який у моєї жінки розмір цицьок), але такого — ще ніколи.

Коффі всміхнувся, трохи збентежено, наче знав, що здасться нам дурником, але це було понад його силу.

— Бо мені, коли темно, буває трішечки страшно, — сказав він, — у незнайомих місцях.

Я подивився на нього — на цю людину-гору — і раптом відчув якесь дивне розчулення. Знаєте, вони справді розчулювали; бо ви не бачили їх у розпал жахіття, коли вони розмахували молотом кошмару, наче демони в кузні.

— Тут усю ніч дуже світло, — запевнив я. — Половина лампочок уздовж Милі горять із дев'ятої вечора до п'ятої ранку. — І тут я зрозумів, що він поняття зеленого не має, про що я йому говорю. Він не відрізнити Зеленої милі від міссісіпської грязі. Тому я показав пальцем. — У коридорі.

Коффі полегшено кивнув. Я не був певен, чи він розуміє, що таке коридор, але лампочки на 200 ватів у заґратованих плафонах йому було добре видно.

А тоді я зробив таке, чого доти ніколи не робив із жодним в'язнем. Я простягнув йому руку. Досі не знаю, чому. Може, так подіяло те, що він про світло спитав. Гаррі Тервіллігер, повірте мені на слово, аж закліпав. Мою руку Коффі взяв напрочуд обережно, і майже вся вона зникла в його руці. І на тому було все. У мою вбивчу пляшку залетіла ще одна нетля. Ми закінчили.

Я вийшов із камери. Гаррі зачинив розсувні ґрати й замкнув на обидва замки. Коффі ще кілька секунд постояв на тому ж місці, так, мовби не знав, що робити далі, а тоді сів на ліжко, зчепив гігантські руки між колінами й похилив голову, наче сумував чи молився. А потім промовив щось своїм дивним, майже південним голосом. Я розчув усе абсолютно чітко. І хоча на той час я не знав, що він скоїв (щоб годувати чоловіка й доглядати, доки не настане час сплачувати борг, вам не потрібно знати про його злочини), та все ж по спині пробіг холодок.

— Начальнику, було вже не допомгти, — ось що він сказав. — Я пробував усе повернути, але було запізно.

3

— Ти собі нажив проблем із Персі, — зауважив Гаррі, коли ми йшли коридором до мого кабінету. Дін Стентон, мій ніби як другий заступник (насправді в нас таких посад не було, хоча Персі, коли б його воля, вмить би це виправив), сидів за моїм письмовим столом і робив те, до чого в мене ніколи не доходили руки, — вписував нові дані в справи. Коли ми зайшли, він ледь глянув на нас, тільки поправив кінчиком великого пальця окуляри на носі та знову з головою поринув у паперову роботу.

— У мене з цим дятлом проблеми ще з того самого дня, як він тут з'явився, — сторожко відповів я, відтягуючи штани від паху й кривлячись. — Ти чув, що він кричав, коли вів коридором того здоровила?

— Як же не чути, — мовив Гаррі. — Я ж там був.

— Я в нужнику сидів і дуже добре чув. — Дін підтягнув до себе аркуш паперу, подивився крізь нього на світло, що й мені стало видно кружальце від кави поряд із надрукованим текстом, і вкинув його в кошик для сміття. — «Мрець іде». Десь, видно, вичитав у тій своїй макулатурі, без якої жити не може.

Швидше за все, так. Персі Ветмор обожнював читати «Аргосі», «Стег» і «Чоловічі пригоди»¹. Там у кожному номері, здавалося, друкували оповідку про в'язницю, і Персі, наче дослідник, що провадить наукову роботу, жадібно поглинав їх усі. Враження складалося таке, що він шукає вказівок, як діяти на роботі, й думає, що інформація про це міститься в тих журналах. Він прийшов до нас працювати одразу по тому, як ми вколошкали Ентоні Рея, убивцю з томагавком, і ще жодного разу не брав участі у справжній страті, хоча за однією вже спостерігав крізь віконце щитової.

— У нього є знайомства, — сказав Гаррі. — Зв'язки. З тебе спитають за те, що відпровадив його з блока, а ще більше спитають, бо маєш нахабство розраховувати, що він тобі робитиме якусь справжню роботу.

— Я на це не розраховую, — відказав я. І то була правда... хоча надії в мене жевріли. Білл Додж був не з тих, хто дозволяє чоловікам стояти й витріщатися на те, як інші гнуть спину. — Мене поки що більше цікавить наше здоровило. Чекати нам від нього неприємностей чи ні?

Гаррі рішуче хитнув головою.

— У суді, там, в окрузі Трапінгус, він був тихий і покірний, мов те ягня, — озвався Дін. Знявши маленькі окуляри без оправ, він узявся протирати їх об жилет. — На ньому, звісно, було більше ланцюгів, ніж Скрудж побачив на привиді Марлі, але він міг усім такого дикунса показати, якби захтів. Так, це каламбур.

— Зрозумів, — сказав я. Хоча насправді не зрозумів. Просто терпіти не міг, коли Дін Стентон брав наді мною гору.

— Ох і здоровий же ж бугай, правда? — спитав Дін.

— Еге, — погодився я. — Монстрячо здоровенний.

---

¹ «Argosy», «Stag», «Men's Adventure» — американські журнали, що належать до категорії жовтої преси.

— Доведеться Старого Іскруна поставити в режим «Супер-пічка», щоб його сраку засмажити.

— Ти за Іскруна не переживай, — неуважно сказав я. — Він великих робить малими.

Дін стиснув кінчиками пальців боки носа, де проступили дві сердиті червоні плями від окулярів, і кивнув.

— Угу. Щось у цьому є, точно.

Я спитав:

— А хтось із вас знає, звідки він узявся? Де був до того, як з'явився в... Тефтоні? Це ж у Тефтоні було, так?

— Ага, — підтвердив Дін. — Тефтон, на півночі округу Трапінгус. А ніхто не знає, де він був, доки не показався тут і не зробив те, що зробив. Я думаю, вештався собі десь. Якщо тобі дійсно цікаво, можеш поритися в газетах, вони в тюремній бібліотеці є. Їх ще до наступного тижня не перевозитимуть. — Тут він не стримався й вишкірив зуби в посмішці. — Але муситимеш слухати, як твій друзяка там нагорі пихкає і стогне.

— Все одно зазирну, — сказав я. І під вечір того дня так і зробив.

Бібліотека розташовувалася в задній частині будівлі, яку мали перетворити на тюремну автомайстерню — принаймні задум був такий. Я підозрював, що це хтось вирішив собі руку нагріти. Але був розпал Великої депресії, і свої підозри я тримав при собі. Так само я мав би тримати рота на замку й не заїдатися з Персі, але бувають такі моменти, коли чоловік просто не здатен стулити рота. Найчастіше язиком чоловік наживає собі більше неприємностей, ніж прутнем. Автомайстерню так і не відкрили — наступної весни сама в'язниця переїхала за шістдесят миль далі, до Брайтона. Ще більше темних обгородок, так я гадаю. Ще хтось собі кишені напхав. Але що мені з того?

Адміністрацію перевели в новий корпус на східному боці подвір'я; лазарет саме перевозили (в чию селяцьку довбешку

стрелила ідея влаштувати лазарет на другому поверсі — ще одна велика загадка життя); бібліотеку ще недоукомплектували, хоч вона й так ніколи не могла похвалитися великим комплектом, і того дня вона стояла порожня. Стара будівля була задушливою коробкою, обшитою вагонкою, яку з обох боків затискали блоки А та В. З їхніх туалетів усе стікало до неї, тож навколо будівлі завжди витав ледь відчутний сморід сцяк, і це була чи не єдина слухна причина для переїзду. Приміщення бібліотеки було Г-подібним і не набагато більшим за мій кабінет. Я пошукав очима вентилятор, але їх усі забрали. Усередині було сто градусів¹, не менше. Сідаючи, я відчув, як розливається пахом гарячий біль. Наче хворий зуб озвався. Я розумію, що це нісенітниця, з огляду на те місце, про яке ми зараз говоримо, але це єдине, з чим я можу те відчуття порівняти. Під час відливання (а саме це я зробив перед тим, як піти в бібліотеку) та відразу після нього ставало стократ гірше.

Одна людина там усе-таки була — миршавий старий активіст Гіббонз. Він дрімав у кутку з розгорнутим на колінах романом про Дикий Захід і насунутим на очі капелюхом. Спека його не турбувала, втім, як і стогони, гуркіт і зрідка — матюки з лазарету на горішньому поверсі (там мало бути градусів на десять спекотніше, і я сподівався, що Персі Ветмор насолоджується). Я старого теж не потривожив, просто пішов до короткого відрозу літери Г, туди, де тримали газети. Думав, що їх могли забрати разом із вентиляторами, хай там що казав Дін. Але газети були на місці, і знайти в них усе у справі близнючок Деттерик було досить легко; новини про них незмінно друкували на перших сторінках із дня скоєння того злочину в червні аж до самого судового процесу в кінці серпня — на початку вересня.

Уже зовсім скоро я геть забув і про спеку, і про гуркіт на другому поверсі, і про хропіння старого Гіббонза. Думка про

---

¹ За Фаренгейтом; близько 38° за Цельсієм.

тих маленьких дев'ятирічних дівчаток, з їхніми пухнастими білявими голівками та чарівливими усмішками, близнюків Боббсі, у поєднанні з темним громадям Джона Коффі була неприємною й невідчепною. Враховуючи його габарити, легко уявлялось, як він їх пожирає живцем, ніби той велет у казці. Але те, що скоїв він, було ще гіршим. І насправді Коффі пощастило, що його не лінчували на місці, на березі ріки. Звісно, якщо вважати щастям очікування походу Зеленою милею й сидіння на колінах у Старого Іскруна.

4

Короля Бавовну на Півдні скинули з трону за сімдесят років до всіх цих подій, і стати королем йому більше не світило ніколи, але в тридцять роки він переживав невеличке відродження. Бавовняних плантацій більше не було, але в південній частині нашого штату процвітало сорок-п'ятдесят бавовняних ферм. Однією з них володів Клаус Деттерик. За мірками п'ятдесятих років його можна було вважати багатієм, бо він сплачував рахунки в крамниці наприкінці більшості місяців і міг без сорому подивитися в очі президентові банку, коли вони випадково зустрічалися на вулиці. Сама ферма була чистою і просторою. Крім бавовни, там ще водилися кури й кілька корів. Клаус із дружиною мали трьох дітей: Говарда, якому було років дванадцять чи десь так, і дівчаток-близнючок. Кору й Кеті.

Одного теплого червневого вечора того року дівчатка попросилися й одержали дозвіл на те, щоб переночувати на обтягненій сіткою веранді, яка простягалася вздовж усієї стіни будинку. Для них то була неабияка розвага. Мама поцілувала їх на добраніч за кілька хвилин до дев'ятої, коли на небі догоріло останнє світло. Наступного разу вона побачила їх уже в трунах, коли найгірші ушкодження замаскував гробар.

ПІСЛЯСЛОВО АВТОРА

Гадаю, писати ще один роман у частинах мені більше не захочеться (хоча б тому, що для критиків це шанс потоптатися по твоїх кістках не один раз, а цілих шість), але саме по собі це таке переживання, від якого я б нізащо в житті не відмовився. Цю післямову я пишу напередодні публікування другої частини «Зеленої милі», і поки що експеримент наче вдалий, принаймні в плані продажу. А за це, Постійний читачу, я хочу подякувати тобі. А ще нас усіх розворушує новизна — ми трохи під новим кутом дивимося на стару справу розповідання історій. Не знаю, як для вас, а для мене все було саме так.

Я писав швидко, бо формат вимагав писати швидко. Частково в цьому був кайф, але таке писання могло породити купу анахронізмів. Наглядачі та в'язні слухають по радіо в блоці Е «Алею Аллена», але я сумніваюся, що Фред Аллен вів цю програму 1932 року. Те саме стосується Кея Кайзера та його «Коледжу музичної освіти». Я не виправдовуюся, але часом видається, що історію, яка щойно зникла за обрієм, набагато важче досліджувати, ніж Середні віки чи часи хрестових походів. Мені вдалося визначити, що Брутал справді міг назвати мишу на Милі Пароплавом Віллі (діснеївський мультик на той час існував уже чотири роки), але є в мене скрадлива підозра, що порнографічна книжечка-комікс про Попая і Олів Ойл — це справжній артефакт тієї епохи. Можливо, я трохи наведу лад у цьому

всьому, коли і якщо вирішу видати «Зелену милю» окремою книжкою... а може, й залишу ці ляпи. Зрештою, хіба сам великий Шекспір у п'єсі «Юлій Цезар» не допустив анахронізму у вигляді дзигаря, що б'є, задовго до того, як винайшли механічні годинники?

Якщо видавати «Зелену милю» окремим томом, то виникнуть свої труднощі, це я вже зрозумів. Частково тому, що книжку не можна публікувати в такому вигляді, як вона виходила — порційно. Оскільки за взірць мені правив Чарльз Діккенс, я розпитав у кількох людей, як Діккенс давав собі раду з проблемою поновлення сюжету попередніх епізодів у пам'яті читачів. Я очікував чогось на зразок стислого переказу змісту, як ті синопсиси, що передували кожному випуску моїх улюблених романів у частинах від «Сетедей Івнінг Пост», але виявилось, що Діккенс діяв більш витончено: вбудовував синопсис у свою оповідь.

Доки я роздумував, як мені це зробити, дружина не раз повторила (вона не те щоб пиляє, а просто іноді доволі безжально *обстоює* деякі думки), що я так і не закінчив історію Містера Джингльза, циркової миші. Я подумав, що вона має рацію, і потроху зрозумів, що, зробивши Містера Джингльза таємницею Пола Еджкомба в похилому віці, я зможу створити доволі цікаву «об'єднавчу історію». (Результат трохи скидається на ту форму, якої набула екранізація «Смажених зелених помідорів».) Власне, все в об'єднавчій історії Пола — його життя в будинку для старих «Сосни Джорджії» — вишло таким, як я й хотів. Зокрема, мені дуже сподобалось, як у свідомості Пола переплелися особистості санітара Долана й Персі Ветмора. Я цього не планував, то не був якийсь мій задум; як і все найкраще в художній літературі, цей сюжет просто прийшов перевальцем і сів на своє місце.

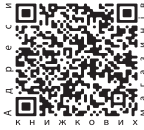
Насамперед я хочу подякувати Ральфові Вічінанці — за ідею «серійного трилера»; а також усім своїм друзям-видавцям у «*Viking Penguin*» і «*Signet*» за те, що взяли за

це, хоч спочатку й були налякані до смерті (усі письменники ж несповна розуму, і видавці, звичайно, про це знали). Ще хочу подякувати Марші Дефіліппо, яка розшифрувала цілий стенографічний блокнот з моїми карлючками й ніколи не нарікала. Ну... *нечасто* нарікала.

Та найбільша подяка належить моїй дружині Табіті, яка прочитала цю історію і сказала, що їй сподобалось. Я гадаю, майже всі письменники пишуть для якогось ідеального читача, і в мене такий читач — дружина. Ми рідко можемо дійти згоди, коли йдеться про те, що ми обоє пишемо (чорт, ми навіть скуповуючись у супермаркеті рідко можемо дійти згоди). Та коли вона каже, що книжка добра, то зазвичай так і є. Бо вона сувора, і якщо я махлюю чи зрізаю десь кути, вона завжди це бачить.

І тобі, Постійний читачу. Тобі теж дякую. Якщо в тебе будуть якісь ідеї щодо видання «Зеленої милі» окремим томом, будь ласка, дай мені знати.

Стівен Кінг
28 квітня 1996 року
Нью-Йорк

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Кінг С.

К41 Зелена миля : роман / Стівен Кінг ; пер. з англ. О. Любенко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 432 с.

ISBN 978-617-12-4301-9

ISBN 978-0-7528-6433-4 (англ.)

Пол Еджкомб — колишній наглядач федеральної в'язниці штату Луїзіана «Холодна гора», а нині — мешканець будинку для літніх людей. Більш ніж півстоліття тому він скоїв те, чого досі не може собі вибачити. І тягар минулого знову й знову повертає його до 1932 року. Тоді до блоку Е, в якому утримували засуджених до смертної кари злочинців, прибули «новенькі». Серед тих, на кого чекала сумнозвісна Зелена миля — останній шлях, що проходить засуджений до місця страти, — був Джон Коффі. Його визнали винним у зґвалтуванні та вбивстві двох сестер-близнючок Кори й Кеті Деттерик. Поволі Пол усвідомив, що цей незграбний велетень, який скидався на сумирну дитину, не може бути монстром-убивцею. Але як врятувати того, хто вже ступив на Зелену милю?

УДК 821.111(73)

СТІВЕН КІНГ

МІСТЕР МЕРСЕДЕС
ЩО ВПАЛО, ТЕ ПРОПАЛО

КІНЕЦЬ ЗМІНИ

11/22/63

СЯЙВО

ДОКТОР СОН

ЗОНА ПОКРИТТЯ

ПІД КУПОЛОМ

МІЗЕРІ

ЯРМАРОК НІЧНИХ ЖАХІТЬ

ВОНО

ВІДРОДЖЕННЯ

ЛОВЕЦЬ СНІВ

КУДЖО

ТЕМНА ВЕЖА (ЦИКЛ)

ЧОТИРИ СЕЗОНИ

КРАЇНА РОЗВАГ

ЧОТИРИ ПІСЛЯ ПІВНОЧІ

КРІСТІНА

ПРОТИСТОЯННЯ

СЕРЦЯ В АТЛАНТИДІ

ПУЛЬТ ГВЕНДІ